Следи от есен

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Георги Георгиев, НХА,

за експозицията на керамични съдове за икебана, изработени от доц. д-р Васил Харизанов, НХА – участник в колективна изложба под надслов „Следи от есен“, XXXVII Дни на японската култура

Арт салон на Радио Варна – 09.09.2026

Представената експозиция на керамични съдове за икебана на доц. Васил Харизанов от НХА в колективна изложба „Следи от есен“, реализирана в рамките на 37. Дни на японската култура във Варна, разкрива последователно изградено художествено търсене, основано на принципите на японската естетика и на стремежа към единство между пластична форма, материал и пространство. В основата на авторската концепция стои разбирането за керамичния съд не просто като функционален предмет, а като самостоятелно художествено произведение, способно да провокира съзерцателно преживяване. Сдържаността на формите, ограничената цветова гама и внимателно разработените повърхности насочват вниманието към същественото, като освобождават художествения образ от излишната декоративност.

Визията на произведенията е подчинена на естетическите принципи, свързани с японската традиция и дзен философията – простота, асиметрия, естественост и осъзнаване на празното пространство като активен елемент на композицията. Тези принципи не се проявяват единствено като външни стилистични характеристики, а определят цялостния подход към формата и нейното присъствие в пространството. Празнотата не се разглежда като отсъствие, което трябва да бъде запълнено, а като възможност за възникване на отношения между отделните елементи. Именно в тази отвореност се крие един от съществените аспекти на японската естетическа чувствителност – способността малкото да съдържа много, а недоизказаното да придобива собствена изразност.

Съдовете са предназначени за икебана, но тяхната функция не ограничава художественото им присъствие. Те са създадени като пластични обекти, които в съчетание с растителен материал изграждат цялостна композиционна среда. Формата не се стреми да доминира над цветята, а да им предостави пространство за развитие и изява. Съдът се

превръща едновременно в опора и в активен участник в композицията, без да отнема самостоятелността на растителния материал.

В контекста на съвременната художествена керамика този подход поставя въпроса за границата между функционалния предмет и самостоятелния пластичен обект. Предназначението за икебана не е само практическа характеристика, а отправна точка за изследване на обема, пространственото присъствие и взаимодействието между естествен и изкуствен материал. Функционалността не е противопоставена на художествената автономност, а е включена в нея. По този начин съдовете запазват връзката си с приложното изкуство, като същевременно разкриват потенциала на керамиката да изгражда самостоятелен художествен език.

Съществено място в авторския подход заема изследването на глазурните системи. Технологичните решения са насочени не само към постигането на определен цвят, но и към формирането на специфична микроструктура, фрактура и оптично въздействие. В глазурните композиции е използван магнезиев силикат, който участва във формирането на финокристалната структура и влияе върху характера на повърхността. Допълнителната модификация с титанов диоксид има значение за развитието на глазурната микроструктура и за оптичното възприемане на цвета. В светлите глазури това допринася за постигането на мек, пастелен оттенък, докато в тъмната система участва в изграждането на специфичното взаимодействие между структура и светлина.

Технологичният експеримент придобива художествена стойност чрез начина, по който е подчинен на цялостната концепция на изложбата. Глазурата не функционира единствено като покритие, което придава завършеност на керамичната форма, а като самостоятелно пластично поле. Фината кристална организация, нюансирането на цвета и контролираният матов ефект създават повърхности, които разкриват различни качества в зависимост от осветлението и пространственото положение на съда. Така материалът престава да бъде само носител на формата и се превръща в активен фактор за нейното възприятие.

Особено изразително присъствие имат съдовете, покрити с черна матова глазура. Черното въвежда усещане за концентрация, дълбочина и пластична категоричност. То визуално събира формата и насочва вниманието към нейния силует, пропорции и отношение към пространството. Липсата на лъскаво отражение потиска непосредствения

декоративен ефект и позволява на обема да се разкрива постепенно. Повърхността не привлича погледа чрез блясък, а го задържа чрез своята сдържаност.

Финокристалният характер на глазурата усложнява визуалното възприятие на черното, без да нарушава неговата цялост. При различна светлина повърхността разкрива едва доловими изменения във фрактурата и тоналността. Черният цвят не остава плосък и еднозначен, а придобива вътрешна дълбочина, която се проявява постепенно пред наблюдателя. Именно това съчетание между привидна простота и материална сложност е в съзвучие с общата естетическа концепция на изложбата.

Черното носи и особено силно философско внушение. То може да бъде възприето като граница на видимото, като пространство, в което светлината престава да бъде непосредствено отражение и се превръща в едва доловимо присъствие. В този смисъл черното не е само отсъствие на цвят, а възможност за съзерцание. То създава пауза между видимото и невидимото, между формата и нейното възприятие. Неговата изразност се основава на способността да ограничава външния шум и да концентрира вниманието върху същността на обекта.

Във връзка с икебана тази характеристика придобива допълнително значение. Черният съд не се затваря в собствената си тъмнина, а се превръща в среда, която подчертава присъствието на растението. Светлите стъбла, листата и цветовете придобиват по-ясно очертание, а празното пространство между тях става по-осезаемо. Така контрастът между тъмната керамична форма и живия растителен материал не е само декоративен ефект, а средство за изграждане на композиционно и смислово равновесие.

Различно, но равностойно художествено въздействие притежават съдовете с финокристална глазура в цвят на слонова кост. Тук формата се освобождава от визуалната тежест на черното и придобива по-меко, светло и ефирно присъствие. Пастелният оттенък заема междинно положение между чистото бяло и топлия тон на естествения материал. Тази деликатна тоналност избягва категоричността и насочва вниманието към нюанса, към малките изменения в цвета и към зависимостта на повърхността от светлината.

Кристалната структура придава на светлите съдове фина вътрешна динамика. При първоначално възприятие повърхността изглежда почти еднородна, но при по-продължително наблюдение се разкриват деликатни различия, които създават усещане за материална дълбочина. Светлината се разсейва в структурата и омекотява общото

въздействие, без да превръща глазурата в самоцелна декоративна атракция. Резултатът е повърхност, която съчетава визуална чистота и структурна сложност.

Ако черното въвежда усещане за предел, тишина и концентрация, то слоновата кост създава усещане за лекота, откритост и възможност. Двете цветови решения не са просто противопоставени, а изграждат взаимно допълващи се състояния. Черното концентрира погледа и подчертава границата на формата, докато светлата повърхност разгръща обема към околното пространство. Между тях се установява равновесие, което не произтича от симетрията, а от съвместното съществуване на противоположности.

В част от произведенията сграфито допълва този визуален език с графичен жест, който въвежда ритъм и посока върху повърхността. Линията не е добавена като външна украса, а е свързана с материалния слой и с непосредственото действие върху него. Тя носи следата на ръката и разкрива връзката между авторския жест и съпротивлението на материала. По този начин сграфитото нарушава едноцветната повърхност, без да разрушава нейната цялост. То въвежда допълнително движение, което насочва погледа и подчертава пластичната организация на съда.

Важна особеност на изложбата е стремежът към равновесие между технологичен контрол и непредвидимост. Глазурните системи са резултат от целенасочено материално изследване, но окончателният им вид зависи и от процеса на изпичане, от развитието на кристалната структура и от взаимодействието между глазурата и керамичната основа. Тази зависимост превръща всяка повърхност в неповторим резултат от взаимодействието между намерение и материален процес. Авторският подход се проявява не в стремежа да се премахне всяка непредвидимост, а в способността тя да бъде включена в художествената концепция.

В този аспект произведенията се доближават до японското естетическо разбиране за красотата на непълното, преходното и несъвършеното. Материалът не е принуден да изглежда като нещо друго, нито повърхността е натоварена с излишна декоративност. Нейната стойност се открива в нюансите, в следите от процеса и в съчетанието между предвидимото и неповторимото. Така технологичната прецизност не изключва естествеността, а създава условия тя да бъде осъзната и художествено организирана.

Художествената убедителност на изложбата на доц. Васил Харизанов се определя от последователността на избраната концепция и от съгласуваността между форма, материал и повърхност. Ограничената цветова гама не обеднява пластичния език, а насочва вниманието към силуета, обема и пространственото присъствие на съдовете. Взаимодействието между черните и светлите глазурни повърхности изгражда вътрешна драматургия, която не разчита на външна ефектност, а на фини различия и съотношения. Именно тази сдържаност е едно от основните достойнства на авторския подход.

Съществено качество на изложбата е начинът, по който японската естетика е интерпретирана като принцип на пластично мислене, а не просто като набор от стилистични характеристики. Минимализмът, асиметрията и лаконичността са превърнати в средства за изграждане на цялостен художествен образ. Технологичното изследване на глазурите подкрепя тази концепция, като осигурява необходимата материална дълбочина, без да нарушава визуалната сдържаност на произведенията. Така авторският подход се разпознава в единството между пластична организация, материална култура и философско внушение.

Особено важно е съжителството между керамичния съд и живото растение. Керамиката е материал с относително устойчиво във времето присъствие, докато растителният материал е подложен на промяна. Цветето се развива, увяхва и изчезва, а съдът запазва своята форма. В тази среща между трайното и преходното се открива един от най-съществените смислови пластове на изложбата. Красотата не е представена като фиксирано и окончателно състояние, а като момент на равновесие, който съществува само в определено време и пространство.

Ако трябва да обобщим, художествената стойност на изложбата на доц. Васил Харизанов се състои в способността ѝ да превърне функционалния съд в носител на съзерцателно преживяване, без да отрича неговото предназначение. Формата, глазурата, цветът и празното пространство са подчинени на обща концепция, в която технологичната разработка и философското внушение се допълват. Черното и слоновата кост, матовото и кристалното, графичната следа и спокойствието на повърхността изграждат визуален език, основан на мярката, нюанса и вътрешното равновесие.

Тези керамични съдове за икебана не настояват за незабавно внимание, а предполагат забавяне на погледа и постепенно разкриване на своите качества. В тях простотата не означава липса, а концентрация, празнотата не е отсъствие, а възможност,

тишината не е мълчание, а форма на присъствие. Именно чрез тази сдържана изразност изложбата предлага убедителна интерпретация на японската естетика в полето на съвременната художествена керамика и показва как материалът, овладян чрез технологично познание и авторска чувствителност, може да се превърне в средство за изграждане на самостоятелно художествено послание.